

Петришин О. В. Права людини в цифрову епоху: виклики, загрози та перспективи / О.В. Петришин, О.С. Гиляка // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 15-23.

Сучасний етап розвитку суспільних відносин характеризується стрімким збільшенням цифрових технологій. Інтенсивний розвиток науки та активний технологічний прогрес стали основними характерними ознаками сучасного суспільства. Це позначилось на особливостях життя людей в соціумі, реалізації їх прав та свобод, стало каталізатором формування нової категорії прав людини – «цифрових» прав. Метою статті є аналіз основних загроз та викликів, які постають перед правами та свободами людини в умовах цифровізації, та вироблення пропозицій щодо перспективних шляхів захисту від цих загроз. У статті проводиться теоретико-правове дослідження проблемних питань реалізації прав людини в умовах масової цифровізації суспільних відносин, вказується, що ера цифрових технологій дає абсолютно нові та якісно інші можливості для їх реалізації, але в той же час вона створює нові виклики та загрози для забезпечення цих прав і свобод. Відмічено, що класичні права та свободи людини трансформуються, наповнюються новими аспектами та змістом, розгалужуються на такі, що пов'язані саме з процесом цифровізації. Наголошується на тому, що результати цифровізації багатьох сфер життя вимагають осмислення та адекватного формулювання правового механізму регулювання, реалізації та захисту вже існуючих та тих, які тільки на початку формування, прав людини з метою сталого соціально-економічного розвитку, забезпечення реалізації та захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина. У центрі уваги дослідження нові права, такі як право бути забутим, право на анонімність, право на захист персональних даних, право на цифрову освіту та доступ до цифрових знань; права, пов'язані із захистом генетичної інформації; права на участь в обороті майна в цифровій сфері.

Карпачова, Н.І. Роль міжнародних організацій із захисту прав людини в умовах конфлікту на сході України / Н.І. Карпачова // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 24-31.

В даному науковому дослідженні поставлено завдання вивчення ролі міжнародних організацій із захисту прав людини в умовах конфлікту, викликаного на території сходу України. Підставою для проведення наукового дослідження служать останні доповіді Управління Верховного комісара ООН з прав людини, а також ОБСЄ по Україні. Актуальність заявленої тематики дослідження обумовлюється гостротою проблеми порушення прав людини в ході збройного конфлікту на території України і значною роллю міжнародних організацій із захисту прав людини, що роблять активні зусилля щодо його вирішення. Метою даного наукового дослідження виступає визначення основних аспектів ролі, яку відіграють міжнародні організації у врегулюванні даного спектра питань, а також позначення потенційних можливостей врегулювання ситуації з порушенням прав людини на українських територіях. Провідним підходом в даній науково-дослідній роботі стало поєднання кількісного і якісного методів дослідження всього спектра питань, винесених у тематику даного наукового дослідження. Основними результатами, отриманими в ході виконання даної науково-дослідної роботи, стали: аналіз ролі і місця міжнародних організацій із захисту прав людини в оцінці ситуації щодо конфлікту на українських територіях і отримання статистичної інформації щодо реального стану справ з порушенням прав людини на даних територіях. Цінність даної наукової роботи полягає в отриманні практичних рекомендацій з пошуку шляхів мирного врегулювання конфлікту на Сході України і здійснення комплексних заходів щодо створення реальних умов для захисту прав людини в зазначеному регіоні

Захист прав людини в контексті формування принципу верховенства права: міжнародний аспект / О. М. Омельчук, С. Д. Гринько, А. М. Івановська, А. Л. Місінкевич, В. В. Антонюк // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 32-42.

Охарактеризовано закріплення принципу верховенства в міжнародних документах. Встановлено, що верховенство права в роботі ООН стало темою постійного обговорення. Значну активізацію придбало з 2007 року, затвердившись як одна з найбільш важливих сфер діяльності організації. В документах ООН верховенство права визначається як принцип або як сфера діяльності Організації і країн-членів. Діяльність в області верховенства права Генеральний секретар ООН у доповіді розділяє на три сектори: верховенство права на міжнародному рівні, верховенство права в контексті конфліктних і постконфліктних ситуацій, верховенство права в контексті довгострокового розвитку. У щорічних доповідях Генерального секретаря ООН продовжено спрямування зусиль із сприяння верховенству права на національному і міжнародному рівнях. Діяльність і документи ООН засвідчують, що зміцнення верховенства права на міжнародному рівні неможливо без заохочення, дотримання і здійснення міжнародних договорів, вирішення суперечок мирними засобами, а також захисту прав людини, які мають нерозривний зв'язок з принципом верховенства права. Зазначено сфери діяльності, які зміцнюють верховенство права. Проаналізовано зміст резолюцій «Верховенство права на національному і міжнародному рівнях», за результатами узагальнення змісту і спрямованості сесій Генеральної Асамблеї протягом останніх п'ятнадцяти років, визначено напрями діяльності в цих рамках. Верховенство права визнається одним із

засадничих принципів європейської спільноти та закріплено у її регіональних актах. Визначено елементи принципу верховенства права за результатами узагальнення практики ЄСПЛ. Встановлено, що саме в європейському регіоні велику роль у формуванні і тлумаченні концепту верховенства права відіграє його судова інтерпретація, яка здійснюється двома міжнародними судовими установами: ЄСПЛ і Європейський суд справедливості. Верховенство права отримало представлення в роботі Організації по безпеці і співпраці в Європі (ОБСЄ), грає істотну роль в просуванні і захисті прав людини. Значний вклад в розвиток нормативних положень реалізації принципу верховенства права на міжнародному рівні зроблено Міжнародною неурядовою організацією «World Justice Project», яка розробила в 2010 році індекс верховенства права. Охарактеризовано показники виміру індексу верховенства права в державі та проведено їх аналіз в динаміці на міжнародному рівні і розподіл індексу верховенства права по факторам в Україні.

Пилипенко, В. П. Особливості правового регулювання прав людини під час збройних конфліктів / В. П. Пилипенко, П. Б. Пилипишин, Н. М. Раданович // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 43-51.

Мета даної роботи полягає у визначенні проблем захисту прав і свобод людини в період збройних конфліктів на основі аналізу чинних міжнародно-правових і національних актів, в тому числі їх особливостей в Україні. В якості одного з основних методів аналізу використано порівняльний, за допомогою якого проведено порівняння вітчизняної практики реалізації системи захисту прав людини з правовою базою регулювання об'єкта дослідження в деяких країнах та на міжнародному рівні та аналіз міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини. Зазначено, що значну роль в дотриманні та регулюванні прав людини під час збройних конфліктів відіграє міжнародне гуманітарне право. Охарактеризовано міжнародні акти гуманітарного права та його основні відмінності від міжнародного права прав людини. Проаналізовано захист прав людини у рамках міжнародного права прав людини та у рамках міжнародного гуманітарного права, здійснено ретроспективний аналіз їх становлення. За результатами порівняльного аналізу зроблено висновок, що переважна кількість сучасних збройних конфліктів не носить міжнародного характеру, в зв'язку з чим визначено особливості захисту прав людини в цих умовах. Проаналізовано становлення правового регулювання та його зміни з самого початку збройного конфлікту в Україні та стан захисту прав людини.

Боброва, Ю. Ю. Дотримання гендерної рівності як складова цивільного демократичного контролю над військовою організацією держави / Ю. Ю. Боброва, Ю. О. Бобров // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 52-60.

Аналіз численних наукових публікацій свідчить неабияку актуальність ґендерних досліджень на сучасному етапі українського суспільного розвитку, практично у всіх сферах соціальних відносин. Що ж стосується забезпечення паритетної участі чоловіків і жінок у функціонуванні воєнної організації держави – то реалізація такого ґендерного балансу сприяє поліпшенню цивільного контролю над нею завдяки можливості розвитку потенціалу контролюючих органів в ґендерних питаннях, сприяє щодо налагодження діалогу між спільнотою та органами контролю, залученню уваги громадськості до проблем підзвітності інститутів даної організації. Основною метою даної роботи є висвітлення стану дотримання ґендерної рівності у військовій організації держави через призму здійснення цивільного демократичного контролю. Визначено стан законодавчого урегулювання поняття військової організації держави та цивільного демократичного контролю. Проаналізовано запровадження ґендерної перспективи в Україні в досліджуваній проблематиці та динаміку встановлення ґендерного балансу у військовій організації держави; вплив на наявні тенденції законодавчих ініціатив. Констатовано, що сучасна українська армія більшою мірою є «чоловічою», жінки хоч і допускаються до військової служби, однак участі у прийнятті суспільно важливих рішень не беруть, високі військових посад не займають, кар'єрне зростання для них утруднене. Зазначено основні проблеми реалізації ґендерної рівності в Збройних силах України та інших структурах Сил оборони України, які більшою мірою ґрунтуються на суспільних стереотипах заздалегідь визначених ролей для чоловіків і жінок. Охарактеризовано цивільний контроль над збройними силами як соціально-політичний процес в даній сфері.

Лук'янов, Д. В. Свобода вираження поглядів та іслам: уроки Charlie Hebdo / Д. В. Лук'янов, В. М. Стешенко, Г. П. Пономарьова // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 61-70.

Стаття присвячена дослідженню особливостей ісламського розуміння свободи вираження поглядів і наявності у цьому зв'язку значних відмінностей з європейським розумінням змісту цієї свободи. В ісламі свобода вираження поглядів також визнається, але при цьому має свої суттєві та усталені особливості. Зокрема, в ісламі існує абсолютна заборона на зображення Пророка Мухаммеда, і тим більше на його карикатурне зображення. Так, з точки зору мусульман, зображення Пророка Мухаммеда із собачою головою є особливо цинічним, оскільки в ісламі собака вважається нечистою твариною, контакти з якою небажані. Також в ісламі сформувалося своє усталене сприйняття гумору та прийнятності його застосування. Наприклад, в ісламі не можна жартома вигадувати небилиці або лякати іншу людину; не слід жартувати із особою, старшою за віком, із вчителями, науковцями, керівництвом, з особою, яка не розуміє

жартів, із незнайомими між собою чоловіком і жінкою; жарт має бути необразливим, таким, що не принижує гідність людини або її сім'ї; не можна жартувати на заборонені теми, розповідати вульгарні історії, розголошувати інтимні подробиці, використовувати наклеп тощо. Підкреслюється, що зображення європейцями карикатур на Пророка сприймається ними як прояв свободи вираження поглядів, натомість для мусульман такі карикатури порушують низку заборон, що встановлені в ісламі, а тому завдають глибокої образи релігійним і культурним почуттям мусульман. Як наслідок, такі образи можуть спровокувати релігійні конфлікти з людськими жертвами, як це сталося у січні 2015 р. в будівлі редакції французького сатиричного щотижневика Charlie Hebdo. Задля запобігання подібним і більш тяжким трагедіям у майбутньому і зняття напруги у відносинах між мусульманами та європейцями, насамперед, в Європейському регіоні, у статті досліджуються правові підстави та умови для можливих легальних обмежень свободи вираження поглядів, що сформульовані в універсальному міжнародному праві, у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., а також у доречній практиці Європейського суду з прав людини. Акцентується увага на необхідності підвищення обізнаності суддів як національних судів європейських країн, так і суддів Європейського суду з прав людини з особливостями ісламу як релігії та особливостями власне ісламського права. Для досягнення поставлених завдань дослідження автори статті використали низку загально-наукових і спеціальних методів пізнання, зокрема, соціологічний, статистичний, діалектичний, формально-стилістичний, аксіологічний, герменевтичний, системний порівняльно-правовий, формально-юридичний та ін.

Буханевич, О. М. Підходи до розуміння категорії «особливі правові режими» / О. М. Буханевич, А. М. Мерник, О. О. Петришин // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 71-78.

У статті досліджуються основні підходи до розуміння правових категорій «правові режими», «особливі правові режими», надається їх класифікація. Особливі правові режими виступають юридичною підставою обмеження прав і свобод людини й громадянина, отже актуальність дослідження поняття, видів і основних ознак особливих правових режимів не викликає сумніву. Автори розглядають співвідношення між категоріями особливого правового режиму надзвичайного стану та воєнного стану, а також характеризують основні підстави їх впровадження. Наголошується на необхідності чіткого, послідовного правового впорядкування моделі поведінки, направленої на подолання і ліквідацію негативних наслідків надзвичайного та воєнного характеру. Акцентується увага на тому, що в Україні впорядкування суспільних відносин, що виникають у зв'язку з надзвичайними та військовими ситуаціями, набуло особливого значення після виникнення воєнного конфлікту на території нашої держави та розповсюдження вірусу COVID-19. У статті надається авторське бачення категорій «правові режими» та «особливі правові режими». Під першими запропоновано розуміти порядок регулювання, який виражений в комплексі правових засобів, що характеризують особливе поєднання взаємодіючих між собою дозволів, заборон та зобов'язань, здійснюючи при цьому особливу спрямованість регулювання. Під другим – форму державного управління, яка передбачає обмеження правосуб'єктності фізичних та юридичних осіб, що вводиться в якості тимчасового заходу, що забезпечується засобами адміністративно-правового характеру, і спрямований на забезпечення безпеки особистості, суспільства та держави. Здійснено класифікацію особливих правових режимів та запропоновано виділяти за змістом та підставою виникнення наступні види: надзвичайний стан, військовий стан, стан облоги, стан війни, стан суспільної небезпеки, стан напруженості, стан оборони, стан загрози, стан готовності, стан пильності.

Гетьман, Є. А. Світовий досвід впровадження електронних адміністративних послуг / Є. А. Гетьман, В. С. Політанський, К. О. Гетьман // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 79-87.

Закон є головним аспектом регулювання суспільних відносин. Конституція України зазначає, що всі громадяни України є вільними та рівними у своїй гідності та правах. Обмеження прав громадян у всіх випадках повинні мати чітко визначену мету, яка полягає у пошуку балансу між суспільною необхідністю та інтересами тих, хто має право. В умовах пандемії сформувалися нові структури конституційного регулювання громадських відносин. Для захисту здоров'я та безпеки населення було прийнято ряд жорстких кроків, які обмежують людину на різних рівнях. В цьому випадку виникає питання, чи у повній мірі відповідають прийняті кроки реальній необхідності? Дослідження новосформованих структур здатне висвітлити ефективність механізму дії та повноту конституційного регулювання. Мета цієї роботи полягає у дослідженні явищ регулювання у трьох аспектах: теоретичному, юридичному та в аспекті практичного виконання. У якості методів дослідження було використано аналітичний підхід та індуктивний метод спостереження, а також метод узагальнення і порівняння, та діалектичні принципи для виявлення основних характеристик явищ, що вивчаються. Використовувалися методи системного, структурного, функціонального та порівняльного аналізу, методи групування та обробки даних. Це дослідження визначило типи обмежень, які застосовуються в Україні для збереження більш-менш стабільної ситуації під час пандемії COVID-19. Описано закони та акти, що контролюють обмеження періоду пандемії. Визначено заходи, необхідні для безпеки життя та здоров'я населення. Було зроблено висновок, що коронавірус в Україні сприяв розвитку нових напрямків теоретичного супроводу та розвитку нового типу зв'язків з громадськістю під час пандемії. Він посприяв формуванню відповідальності, у тому числі юридичної, за

ставлення до поширення коронавірусу та розробці чітких вимог для працівників служб охорони здоров'я та робітників прикордонних державних служб Одним із факторів розвитку громадянського суспільства у демократично розвинутих країнах є дієвий, налагоджено функціонуючий інститут надання адміністративних електронних послуг. Незважаючи на інтенсивність та широкий спектр досліджень, присвячених різним аспектам надання електронних адміністративних послуг населенню, багато питань у цій сфері залишаються досить дискусійними, а також недостатньо дослідженими, що й обумовило актуальність роботи. Стаття направлена на дослідження особливостей впровадження електронних адміністративних послуг у практиці країн з найбільш розвинутими механізмами електронного урядування. При дослідженні проблематики були використані сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, зокрема провідними методами були: діалектичний, порівняльно-правовий, аналізу, синтезу, тлумачення. Проаналізовано критерії оцінки електронних адміністративних послуг в провідних країнах Європейського Союзу та США. Досліджено базові електронні адміністративні послуги для громадян в онлайн-режимі, що надаються у країнах Європейської співдружності. Вивчено світовий досвід впровадження електронних адміністративних послуг у таких країнах, як: США; Франція; Великобританія; Німеччина; Естонія та Швеція. Сформульовано авторський підхід до визначення поняття електронних адміністративних послуг, що ґрунтується на власному розумінні цього поняття, з позиції загальнотеоретичного аналізу. Зроблено висновок про те, що одним із кращих способів стимулювання надання адміністративних послуг в електронній формі у країнах Європейського Союзу є стандартизація їх надання – розробка чітких організаційних та техніко-технологічних правил та вимог, а головна їх позиція полягає в тому, що надання послуг через електронні засоби зв'язку має доповнювати, а не замінити собою інші канали комунікації.

Юридичні та соціально-економічні аспекти реформування системи вищої освіти України / М. В. Сіцінська, А. Сіцінський В. О. Ніколаєв, С. К. Хаджирадєва, І. Гасюкька // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 88-98.

Ціль статті полягає в критичному огляді ефективності процесів реформування системи вищої освіти України у світлі інтеграції до європейського освітнього простору. Визначальним теоретичним концептом розвитку вищої освіти в Україні є її провідна роль у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку держави шляхом реалізації невід'ємного права громадян на освіту, отримання якісних освітніх послуг, усебічного інтелектуального та духовного розвитку. Основними методами дослідження є метод частотного аналізу та методи математичної статистики, за допомогою яких здійснювалась обробка вихідних даних анкетування державних службовців. Визначено, що в умовах соціально-економічної, суспільно-політичної, адміністративно-управлінської кризи, підвищення конкурентних вимог до системи вищої освіти України провідною метою її модернізації є формування нового змісту та стандартів якості освітніх послуг, які забезпечать максимальну інтеграцію України у світовий та європейський освітній простір. У контексті проведеного соціологічного опитування державних службовців окреслено коло загроз, структуру їх взаємозв'язків та джерел виникнення, які є першочерговими цільовими пріоритетами державного управління, метою якого є забезпечення сталого розвитку системи вищої освіти України. Новизна дослідження зумовлена проведенням соціологічного опитування державних службовців з метою визначення експертної думки щодо ключових питань. Практичне значення визначається необхідністю окреслення пріоритетних напрямів щодо протидії наявним і більш потенційно небезпечним загрозам сталому розвитку вищої освіти в Україні.

Окремі аспекти системи державного управління закладами вищої освіти: світові практики та український вимір / О. М. Непомнящий, О. А. Марушева, Ю. Г. Прав, О. В. Медведчук, І. А. Лагунова // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 99-105.

Стаття присвячена питанням визначення шляхів удосконалення системи державного управління закладами освіти з метою забезпечення їх конкурентоздатності. У статті проаналізовано основні тенденції нормативно-правового забезпечення діяльності закладів вищої освіти, в результаті чого визначено базові нововведення закону України «про вищу освіту» від 2014 року, що став основою формування систем академічної мобільності, доброчесності та автономії. Було визначено основні проблеми розвитку системи вищої освіти в Україні, що полягають у недосконалих механізмах управління, неефективній системі фінансування та неповній реалізації процесів академічної автономії, визначених законодавчо. Проаналізовано основні підходи до реформування системи вищої освіти в Україні, в результаті чого було визначено роль системи державного управління в регулюванні та координації закладів вищої освіти. Дана система на сьогодні не є гнучкою, тому не може бути ефективною. Створення підходів щодо рейтингування закладів вищої освіти визначає формат перерозподілу коштів у системі державного фінансування освіти. Дана система дозволить мотивувати заклади освіти до підвищення рівня якості освітнього процесу, науково-дослідницької діяльності, академічної мобільності, партнерських зв'язків, рівня матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу, рівня працевлаштування випускників за спеціальністю тощо. Дані показники забезпечують мотивацію до підвищення ефективності роботи закладів вищої освіти, проте не вирішують повністю проблему нестачі фінансування, зокрема на інноваційну діяльність. Низька оплата праці професорсько-викладацького складу також негативно позначається на освітньому процесі. Отже, у статті надано рекомендації щодо можливості підвищення ефективності системи державного управління

зкладами вищої освіти, які полягають у створенні можливостей для залучення фінансових ресурсів партнерів закладів вищої освіти, співпраці освіти та бізнесу, спрощення системи освоєння грантів та фінансової співпраці із іноземними закладами освіти.

Погрібний, С. О. Оновлення Цивільного кодексу України як запорука ефективної взаємодії держави та суспільства / С. О. Погрібний, О. О. Кот // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 106-114.

У статті здійснено аналіз чинних положень ЦК України та судової практики, вивчено міжнародні акти цивільного законодавства. Ураховуючи потребу в оновленні цивільного законодавства до законодавства країн Європейського Союзу, а також поступового наближення до рекомендацій Європейського Союзу в майновій сфері зроблено висновок про те, що статтю 1 ЦК України слід модернізувати шляхом перенесення словосполучення «цивільні відносини» у кінець цього речення, оскільки цивільними є такі відносини, що відповідають усім критеріям, визначеним у частині першій цієї статті, тобто засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні та майновій самостійності їх учасників. На підставі аналізу положень ЦК України пропонується таку ознаку як «майнова самостійність», що має бути притаманна усім цивільним відносинам, – замінити на більш влучне словосполучення – «майнова відокремленість». Вважається, що ЦК України має бути розрахований як на відносини, у яких їх учасники ставлять за мету отримання прибутку, так і на відносини, учасники яких такої мети не мають. В роботі доведена необхідність відновлення статусу ЦК України як стрижневого акта для усіх суспільних відносин з приватноправовим змістом. З метою втілення ідеї про ЦК України, як стрижневий для приватного права акт, звернено увагу на необхідності переглянути механізм забезпечення статусу ЦК України як основного акта цивільного законодавства України. Адже, механізм, закладений в частині 2 статті 4 ЦК України, виявився недієвим: у текст ЦК України вносилися зміни будь-якими законами без врахування специфіки механізму цивільно-правового регулювання таких відносин. Вважається, що на етапі оновлення цивільного законодавства слід повернутися до закріплення в ЦК України переліку організаційно-правових форм, у яких можуть створюватися юридичні особи і у такий спосіб уніфікувати українське законодавство з європейськими підходами до регулювання інституту юридичної особи, а також низки договорів, які у 2003 році були примусово виключені з ЦК України з метою формування та наповнення тексту ЦК України.

Гриняк, А. Б. Договірні підстави виникнення права власності на житло / А. Б. Гриняк, О. Б. Гриняк // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 115-127.

Стаття присвячена теоретичному аналізу таких вторинних підстав виникнення права власності на житло, як цивільно-правові договори. Встановлено, що цивільно-правовий договір є найпоширенішою підставою, що виражає в єдиному волевиявленні загальну волю суб'єктів договору, спрямовану на перехід житла у власність. Недарма договір є і юридичним фактом, і формою існування правовідношення, і документом, який фіксує права та обов'язки сторін, і регулятором відносин з передання житла. Проаналізовано та запропоновано доповнити наявну систему цивільно-правових договорів як підстав виникнення права власності на житло такими договорами, як договір застави (іпотеки), договір пожертви, договір найму житла з викупом, спадковий договір, шлюбний договір. Окремо в межах цієї статті встановлено відмінності між договором міни житла та договором обміну житлом. Акцентовано увагу на недосконалості чинного законодавства з цього приводу та зроблено висновок, що зазначені договірні конструкції мають різну правову природу, адже договір міни є підставою виникнення права власності на житло, а договір обміну жилими приміщеннями – підставою виникнення лише права користування. Розмежовуючи договір дарування як підставу виникнення права власності на житло та заповіт, зроблено висновок, що договір дарування може бути укладений у випадку настання смерті дарувальника в майбутньому, оскільки законом не передбачено такої заборони. Тобто сторони можуть передбачити у договорі дарування житла, що житло переходить до обдаровуваного з моменту смерті дарувальника. Окремо акцентовано увагу на особливостях договору пожертви як підстави виникнення права власності на житло, що відображається у праві жертвувача визначати мету використання житла, яке передається у власність особи за договором. Мета, зазначена у договорі пожертви, повинна відповідати призначенню житла. Розглянуто особливості спадкового та шлюбного договорів як підстав виникнення права власності на житло. Запропоновано цивільно-правові договори як підставу виникнення права власності на житло класифікувати на договори купівлі-продажу житла; договори міни житла; договори довічного утримання; договори ренти житла; договори дарування житла; договори іпотеки житла; договори пожертви житла; договори найму житла з викупом; спадкові договори; шлюбні договори; договори будівельного підряду; договори про спільну діяльність.

Дякович, М. М. Правовий механізм регулювання статусу донорських органів як об'єкта цивільного права / М. М. Дякович, М. О. Михайлів // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 128-136.

Якість життя населення значно залежить від рівня розвитку медицини, у тому числі і від такої її сфери як трансплантологія. Кожного року зростає потреба у донорських органах, що потребує розробки дієвого механізму регулювання правовідносин щодо них. Актуальність дослідження обумовлена існуванням низки невирішених проблем: невизначеність правовідносин в цій сфері, прогалини у застосуванні трансплантації

органів і тканин людини та недослідженість співвідношення інституту трансплантації органів і тканин людини з інститутами цивільного права. Основною метою даної статті є визначення правового статусу органів і тканин людини в сфері трансплантології як об'єктів цивільного права. Основним підходом до проведення дослідження обрано сукупність методів правового аналізу, а також порівняльний аналіз. Визначено основні засади конституційно-правової сутності донорства та його цивільно-правові засади. Проведена оцінка ефективності законодавчого регулювання проблематики, що досліджується, у вітчизняному правовому полі, а також у порівнянні з нормами закордонних країн та міжнародного права. Встановлено, що міжнародне законодавство, законодавство країн СНД та розвинених країн в основному визнає органи і тканини об'єктами *sui generis*, обмеженими в обороті, встановлюючи кримінальну заборону на комерційне донорство. Запропоновано в межах цивілістичного підходу до правової суті донорських органів і тканин визнавати їх як особливі об'єкти цивільного права речового характеру. Розроблено авторську класифікацію донорських органів за критерієм їх доступності. Проаналізовано основні проблемні питання щодо визначення права власності на донорські органи. Визначено основні елементи механізму здійснення суб'єктивного права на донорство як форми реалізації конституційного і цивільного права людини на життя, а також форми реалізації правового статусу суб'єкта права на донорство. Запропоновано внести до Конституції України окрему статтю щодо врегулювання питання аналізу. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладена в дослідженні інформація може бути застосована у законодавчій та судовій практиці, у викладацькій діяльності, запропоновані заходи можуть бути взяті за основу при реформуванні та вдосконаленні вітчизняної системи донорства.

Ефективність системи захисту прав споживачів при купівлі товарів в інтернет-магазинах / І. Й. Пучковська О. О. Біляєв В. П. Янишен Г.О. Уразова // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 137-146.

Щороку переважна більшість країн переходить в онлайн-середовище. Особливо це стосується інтернет-магазинів. Предметом дослідження у статті є система захисту прав споживачів при купівлі товарів в інтернет-магазинах та її ефективність. Мета – проведення аналізу стану розвитку електронної торгівлі в Україні та системи захисту прав споживачів при купівлі товарів в інтернет-магазинах. Використано такі загальнонаукові методи: класифікації та теоретичного узагальнення – для дослідження теоретичних основ інтернет-торгівлі; статистичного аналізу – для аналізу сучасного стану електронної торгівлі в Україні та системи захисту прав споживачів. Отримано такі результати: на основі аналізу норм чинного законодавства та досвіду зарубіжних країн, що описують розвиток ринку електронної торгівлі в Україні та світі, виявлено основні тенденції, що склалися, визначено позитивні та негативні сторони інтернет-торгівлі, а також ефективність системи захисту прав споживачів при купівлі товарів в інтернет-магазинах. Було зроблено висновок, що індустрія «електронної комерції» розвивається дуже динамічно. Захист прав споживачів під час купівлі товарів через інтернет-магазини здійснюється як і при звичайній купівлі-продажу, але має низку специфічних особливостей. Для залучення потенційних покупців і формування в них довіри інтернет-магазини намагаються на своїх офіційних сайтах розміщувати якнайбільше інформації про свої товари і послуги, зокрема й відгуки покупців. Це свідчить про те, що самі продавці зацікавлені в якнайшвидшому вирішенні спірних ситуацій і збереженні своєї репутації. З огляду на це, саме підвищення споживчої грамотності громадян, вміння повною мірою реалізувати свої права, захищати свої інтереси в разі виникнення тих чи тих суперечностей – один зі шляхів вирішення наявних проблем.

Оцінка якості рекомендацій антимонопольного регулятора в умовах розвитку правової системи України / О. М. Ярошенко, А. М. Слюсар, І.П. Жигалкін, Г. О. Яковлева // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 147-156.

Формування конкурентної системи в економіці країни завжди визначається можливостями використання інструментів, які стимулюють розвиток і формують незалежну картину для зовнішнього середовища. У зв'язку з цим і визначається ефективність визначення антимонопольними регуляторними органами критеріїв і меж регулювання. Разом з тим відзначаються випадки, коли антимонопольне регулювання розумілося переважно як форма економічного тиску на суб'єктів підприємницької діяльності. Новизна дослідження визначається новим розглядом меж антимонопольного регулювання. Автори показують, що антимонопольне регулювання в своїй поточній іпостасі є формою обмеження зростання компанії і спрямована переважно на зниження залежності ринку від одного стейкхолдера. У статті визначаються можливості додаткового розгляду критеріїв обмеження антимонопольного регулювання в контексті формування економічної безпеки суб'єкта підприємницької діяльності. У статті розкриваються аспекти визначення меж державного забезпечення економічної безпеки підприємницьких суб'єктів. Практична значимість дослідження визначається необхідністю більш практичного наближення законодавства країни до світових норм ведення бізнесу та зниження рівня урегульованості підприємницького середовища укупі з її забезпеченням від недружніх поглинань. У дослідженні представлена структура забезпечення економічної безпеки в контексті розвитку економічної системи

Стефанчук, М. О. Перспективи правового регулювання відносин у сфері використання штучного інтелекту / М. О. Стефанчук, О. А. Музика-Стефанчук, М. М. Стефанчук // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 157-168.

Стаття присвячена питанням правового регулювання відносин у сфері використання штучного інтелекту. Актуалізовано питання про те, чи можна на сучасному етапі розвитку людства говорити про правовий статус робота, чи, навпаки, всі дискусії з цього приводу є передчасними. Розглядаються різні сфери використання, застосування робототехніки і штучного інтелекту. Особливу увагу приділено медичній сфері, де за допомогою сучасних технологій стало можливим розроблення моделей прогнозування раку молочної залози, модель серцево-судинного ризику у безсимптомних людей з атеросклерозом, прогнозування інсульту та сезонності туберкульозу, прогнозування хвороби в умовах пандемії. Аргументовано, що пандемія COVID нагадала світу про гостру необхідність втручання в галузь охорони здоров'я за допомогою штучного інтелекту. Саме штучний інтелект (ШІ) має багато можливостей застосувати у пандемічних ситуаціях – від діагностики до терапії. Приділена увага питанням використання штучного інтелекту у навчальній, науковій і науково-дослідній сфері. Йдеться про боротьбу із виявленням фактів академічної недобросовісності та плагіату, про впровадження нових технологій у навчальний процес. Розглядаються існуючі підходи до поняття, природи та основних характеристик таких категорій, як «штучний інтелект», «робот» та інших, суміжних з ними, з метою розуміння та усвідомлення їх сутності. У порівняльно-правовому аспекті досліджуються проект RoboLaw, Резолюція Європейського парламенту від 16 лютого 2017 р. 2015/2103 (INL) під назвою «Норми цивільного права про робототехніку», Хартія робототехніки (the Scientific Foresight Unit, STOA).

Гусаров, С. М. Нові підходи до правового регулювання та організації праці в Україні / С. М. Гусаров, К. Ю. Мельник // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 169-178.

Відзначається, що на порядку денному сьогодні гостро стоять питання запровадження нових підходів у організацію праці найманих працівників. Традиційний підхід, коли переважна більшість найманих працівників в Україні працювала на робочих місцях в межах підприємств, установ, організацій, з огляду на запроваджені у 2020 р. карантинні обмеження, перестав відповідати реаліям сьогодення. Сучасність потребує розвитку дистанційного формату роботи. У статті здійснюється наукове опрацювання актуальної проблеми як для науки трудового права, так і для нормотворчої діяльності щодо сучасного стану та тенденцій правового регулювання дистанційної роботи в Україні. Актуальність дослідження обумовлене значенням дистанційної роботи для сталого розвитку національної економіки та держави, а також забезпечення інтересів працівників та роботодавців у сучасних умовах. Метою статті є надання науково обґрунтованих висновків та пропозицій із удосконалення правового регулювання дистанційної роботи в Україні. У роботі із застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання розглянуто сутність дистанційної та надомної роботи; порівняно норми Кодексу законів про працю України з нормами проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення правового регулювання дистанційної роботи № 4051 від 04 вересня 2020 р. та проектів Трудового кодексу України. Зроблено загальний висновок про необхідність розробки та прийняття сучасного комплексного нормативно-правового акту в сфері праці – Трудового кодексу України, у якому передбачити, окремий структурний підрозділ (наприклад, книгу), присвячений особливостям регулювання трудових відносин окремих категорій працівників, у межах якого слід розмістити главу з назвою: «Особливості регулювання трудових відносин працівників, зайнятих дистанційною роботою». У статтях такої глави має бути передбачено визначення дистанційної роботи, особливості укладення, зміни та припинення трудового договору про дистанційну роботу, особливості режиму робочого часу та часу відпочинку працівників, зайнятих дистанційною роботою, особливості охорони праці працівників, зайнятих дистанційною роботою, гарантії трудових прав працівників, зайнятих дистанційною роботою.

Шепітько, В. Ю. Роль криміналістики та судової експертизи в міжнародному співробітництві з розслідування злочинів / В. Ю. Шепітько, М. В. Шепітько // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 179-186.

Застосування криміналістичних та судово-експертних знань є необхідною передумовою розслідування злочинів на локальному та національному рівні. Без застосування криміналістичних та судово-експертних знань розслідування в межах кримінального процесу стає мертвим та бездоказовим. Але із глобалізацією світових процесів, розвитком технологій, швидкості передачі інформації, нагальною проблемою стало утворення злочинності поза межою однієї держави та вихід її на міжнародний рівень, що стало викликом у протидії такій злочинності та необхідності спрямування криміналістичних та судово-експертних знань на допомогу правозастосовній діяльності. Особливістю протидії розслідуванню злочинів стало створення міжнародного співробітництва криміналістів та судових експертів ще до утворення практичних інституцій, які могли б ним протидіяти на практиці. При цьому окремі представники таких міжнародних союзів та асоціацій зробили серйозні кроки в створенні механізмів реальної протидії злочинам на міжнародному рівні (Р.А. Рейсс, Г. Содерман, М.Ш. Бассіуні). Розкриття проблеми міжнародного співробітництва в розслідуванні злочинів через визначення ролі криміналістики та судової експертизи (судових наук) дозволило зосередити увагу на наступних блоках: 1) міжнародні об'єднання криміналістів щодо протидії злочинності в історичному розрізі; 2) міжнародні організації кримінальної поліції у протидії злочинності; 3) міжнародне співробітництво в галузі проведення судових експертиз; 4) використання криміналістичних та спеціальних знань у діяльності Міжнародного кримінального суду. Таким чином, демонструється поєднання теорії та практики боротьби зі злочинністю. Історично це пов'язується із роллю криміналістики та судової експертизи у фіксації слідів вчинення злочинів, їх аналізі та формуванні правових, криміналістичних та судово-експертних висновків. Метою дослідження є встановлення втзначальною ролі криміналістики та судової експертизи в міжнародном співробітництві з розслідування злочинів. Для цього автори звернулися до криміналістичних та судово-наукових знань, історичних процесів, які слугували створення значних міжнародних організацій, що створені для протидії міжнародній злочинності.

Журавель В. А. Криміналістична діагностика: поняття, значення та сфера реалізації / В. А. Журавель // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 187-194

Сучасний етап розвитку криміналістики характеризується активним пошуком новітніх пізнавальних методів та засобів, до яких у повній мірі можна віднести й криміналістичну діагностику. Актуальність досліджуваної в статті проблематики обумовлена необхідністю формування сучасного понятійного апарату науки криміналістики, подальшої розробки наукової концепції криміналістичної діагностики, перспектив створення відповідного криміналістичного вчення. Метою дослідження є аналіз сучасних наукових підходів до розуміння поняття «криміналістична діагностика», його ознак, структури, інтегративних функцій, відмінностей від інших парних криміналістичних категорій. Задля досягнення зазначеної мети були використані такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, як діалектичний, історичний, формально-логічний, системно-структурний, соціологічний, статистичний, метод правового прогнозування та моделювання, системного і семантичного аналізу. Доведено, що термін «криміналістична діагностика» доцільно розглядати в практичному і теоретичному значенні. В практичному значенні криміналістична діагностика – це метод, розпізнавання стану об'єктів, пізнання явищ, процесів, що мають відношення до обставин події злочину, детерміновані останньою. Це своєрідний інструментарій в розпорядженні експерта, слідчого, детектива, судді задля пізнання об'єкта (події, явища) за його відображенням. У теоретичному значенні криміналістична діагностика розглядається як окреме криміналістичне вчення, яке являє собою систему теоретичних положень про закономірності розпізнавання об'єктів (ситуацій) за їх ознаками та властивостями, на підставі аналізу змін, що відбулися в них під впливом обставин події злочину та її учасників, з метою здійснення доказування у кримінальному провадженні. Наголошено, що теоретичну основу криміналістичної діагностики становлять відомості про закономірності виникнення діагностованих об'єктів, дані про типові моделі відображення події (дії, поведінки). Звернуто увагу, що криміналістична діагностика як окреме криміналістичне вчення (теорія) перебуває в стадії свого формування, постійно нарощує науковий потенціал і розширює сферу практичної реалізації. Подальший розвиток теорії і практики діагностичних досліджень передбачає систематизацію і класифікацію діагностичних ознак і комплексів ознак об'єктів, подій, явищ відповідно до вирішення діагностичних завдань, класифікацію типових ситуацій, розробку методів і методик діагностичних досліджень.

Проблеми криміналістичної ідентифікації почерку у судовій експертизі / Ю.В.Кернякевич-Танасійчук, В. С. Сезонов, І. М. Ничитайло, М. А. Савчук, І. В. Царьова // Вісник Національної академії правових наук України. - 2021. - Т. 28, № 1. - С. 195-204.

Власноручний підпис як характеристика аутентифікації була юридично і суспільно визнана протягом століть і вже багато десятиліть використовується в криміналістичній області для ідентифікації автора. Підходи до біометричної аутентифікації користувача, розроблені в останні роки, також частково засновані на характеристиках почерку, таких як автоматична перевірка підпису. У цій статті систематично виявляються особливості почерку, опубліковані в галузі криміналістики, і аналізується, які з цих властивостей можуть бути адаптовані у вигляді біометричних ознак для перевірки користувача. Представлена процедура перевірки користувача, заснована на наборі з 14 характеристик криміналістики, яка інтегрується в процедуру біометричної перевірки. Результати перевірки цих криміналістичних ознак

зіставляються в детальних тестах з ознаками не криміналістично обґрунтованих даних, і показано, що значні поліпшення в показниках помилкового виявлення досяжні шляхом включення криміналістики. Протягом сотень років власноручний підпис був юридично і соціально визнаним в якості аутентифікації. Причиною цього є унікальність почерку людини. Хоча фальсифікатор з деякою практикою може візуально імітувати текст або підпис іншої людини, типові сліди, що виникають з (вивченої) поведінки жертви підробки, важко скопіювати. Для перевірки запису використовується сила тиску всіх точок накладення за допомогою пера на початку або всередині слова, написаних букв у висячому положенні. Крім того, те, як письменник несвідомо або навіть свідомо пов'язує слова, літери або частини букв один з одним, є специфічною рисою для цієї людини. У судову експертизу фахівці досліджують ці та інші ознаки, щоб довести або спростувати справжність підписів або документів. В області наукового криміналістичного дослідження писемності існує безліч процедур, пропонує на основі фізичних зразків почерку для визначення письменника